

ВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 792.054(477)“19”

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.24.2023.3-21>

“СЕСТРИ РІЧИНСЬКІ” ІРИНИ ВІЛЬДЕ ЯК ІГРОВА КОМУНІКАТИВНА ПРАКТИКА У ВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Оксана ПАЛІЙ

<https://orcid.org/0009-0000-6338-947X>
*Київський національний університет
театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого,
вул. Ярославів Вал, 40, Київ, Україна
palijoksana958@gmail.com*

Статтю присвячено історії створення інсценізації п'єси на сцені театру імені Марії Заньковецької, а також телеспектаклю на Львівському обласному телебаченні за романом письменниці Ірини Вільде “Сестри Річинські”. Вперше системно на широкому пресовому матеріалі проаналізовано медійний дискурс, присвячений телевізійному та театральному культурним продуктам, створених на матеріалі відомого масштабного літературного твору. Також охарактеризовано критичну рецепцію на п'єсу “Сестри Річинські” в інсценізації Ірини Вільде та Богдана Анткова на камерній сцені Театру імені Марії Заньковецької, особливості функціонування акторського ансамблю, режисерської концепції та сценографічного рішення.

Ключові слова: роман “Сестри Річинські”, Ірина Вільде, Роман Олексів, Богдан Антків, роман-епопея, інсценізація, телеспектакль, Львівське обласне телебачення, Театр імені Марії Заньковецької, вистава, камерна сцена, гастролі, преса, медійний дискурс.

Без сумнівів, постать Ірини Вільде посідає важливе місце у історії національної культури. Вплив письменниці на формування культурного середовища II половини ХХ ст. насправді важко переоцінити. Роман “Сестри Річинські” – одна із основних вершин творчого доробку Ірини Вільде. Свого часу, молодший сучасник романістики письменник Дмитро Герасимчук у своїй статті “Любов'ю любов нарікши...” (з нагоди 75-річного ювілею львівської літераторки) слушно зауважив: “якби письменниця не написала більш нічого, а лише роман «Сестри Річинські», і тоді б її ім'я було б у списку найдостойніших. Але крім згаданого роману, ще є повісті «Метелики на шпильках», «Б'є восьма», «Повнолітні діти», «Ті, з Ковальської», книжки повістей та оповідань і нарисів «Химерне серце», «Історія одного життя», «Яблуни зацвіли вдруге», «Окрушини» (мініатюри). Та все ж над тим усім – «Сестри Річинські». За цей твір письменниця удостоєна найвищої нагороди держави в галузі літератури – Державної премії імені Тараса Шевченка. Ми з радістю сьогодні

згадуємо про це, висловлюючи Ірині Вільде (Дарині Дмитрівні Полотнюк) у день її 75-ліття найсердечніше подяку за її добрі слова, світлі думки та прекрасні книги” [8, с. 4].

З часу публікації цієї статті письменника Дмитра Герасимчука минулого багато часу, проте творчість письменниці Ірини Вільде до сьогодні залишається у фокусі дослідження літературознавців, мистецтвознавців та медійників. Зокрема, відома літературознавиця Віра Агеєва у інтерв'ю іншому літературознавцеві, письменникові, видавцеві Ростиславові Семківу висловила ідею того, що є актуальною необхідність перевидати повне видання творів Ірини Вільде з фаховим коментарем, без цензурних правок [26]. Крім згадуваної бесіди, є дуже численна кількість наукових літературознавчих та літературно-критичних розвідок про життєпис та творчість Ірини Вільде.

Крім того, у вільному доступі наявні документальні та документально-ігрові фільми про Ірину Вільде, систематично з'являються різні телевізійні продукти про творчість письменниці. Оскільки характеристика та аналіз літературного доробку письменниці не є предметом нашого дослідження, тому ми не будемо на цьому зупинятися у пропонованій статті.

Предметом нашого глибшого зацікавлення стала телевізійна та театральні постанови “Сестри Річинські” як приклади ігрової комунікативної практики у візуальній культурі Львова та й поза ним. Важливо було також дослідити: коли та за яких обставин текст роману-епопеї Ірини Вільде став функціонувати як медійний продукт у культурному середовищі Львова: спочатку у вигляді телефільму (телепостави), а згодом було втілено на цьому ж літературному матеріалі й театральну постанову. Крім того, ми простежили критичну рецепцію на згадувані культурні продукти: телепоставу та театральну виставу за романом “Сестри Річинські” у медіях Львова та ширше – виконали фронтальне дослідження медійного дискурсу на пресовому матеріалі гастрольного маршруту заньківчан по різних містах тогочасної радянської держави. Відтак удалося проаналізувати перспективи такої мистецької валентності літератури та театру для розвитку національного культурного середовища.

Також варто зазначити, що одним із важливих аргументів на користь дослідження вистави “Сестри Річинські” як ігрової комунікативної практики в українській візуальній культурі II половини XX ст. стала лекція відомого письменника Тараса Прохаська, який є племінником Ірини Вільде. У цій відеолекції Тарас Прохасько зокрема акцентує увагу глядачів та читачів на медійності письменниці, що для неї важливим фактором були друковані медіа, а відтак можливість мати різноманітну аудиторію через друковані засоби масової інформації. І ця обставина значно впливала на її творчість, зокрема жанрову палітру, тематику творів [38].

Справді, як слушно зауважив Тарас Прохасько, Ірина Вільде була письменницею медійно заангажованою, її творчість, активну громадську діяльність знали у Львові та поза ним. Так, до прикладу, відома тогочасна акторка Надія Доценко, сучасниця Ірини Вільде, яка згодом блискуче втілить роль Олени Річинської, так згадувала про письменницю Ірину Вільде у тогочасній львівській російськомовній газеті “Львовская правда”: “Письменница ніколи не була чужою в нашому театрі. Вона часто відвідувала наші вистави, (...) а головне сама досить часто брала участь у відкритих обговореннях того чи іншого спектаклю. А згодом спектакль «Сестри Річинські» став одним із кращих у репертуарі нашого театру” [15, с. 3].

Однак з нашої точки зору важливо зауважити, що твір Ірини Вільде “Сестри Річинські” не потрапив на заньківчанську сцену випадково чи ситуативно. Річ у тім, що спочатку заньківчани дуже успішно втілили на своїй сцені виставу за повістю іншого львівського прозаїка Романа Іваничука, що мала назву “На краю ночі”. Причому цю повість спочатку взяла до роботи львівська телестудія. Як зауважила журналістка І. Моторнюк у своїй статті “Глядач задоволений”. (“На краю ночі” Р. Іваничука на Львівській телестудії): “Львівська телестудія існує всього кілька років, (...) тут працює талановитий, але дуже здібний колектив. Передачі, телевистави львівської студії дивляться десятки людей, вже є сформована своя глядацька аудиторія. Львівська телестудія знайомить глядачів із цікавими телепередачами. До нових творчих знахідок студії слід віднести телепостановку «На краю ночі» Р. Іваничука”. Також авторка статті найбільше відзначала акторську роботу Наталі Лотоцької у ролі Оленки за повістю Р. Іваничука “На краю ночі”. За словами критикині І. Моторнюк, тогочасна початкуюча акторка Наталя Лотоцька мала можливість виявити свій талант і на телеекрані, що неабияк сприяло популярності мисткині, її ширшому визнанню серед глядачів [33, с. 2].

Так чи інакше, але напередодні співпраці Ірини Вільде з Театром імені Марії Заньковецької щодо інсценізації свого роману “Сестри Річинські” глядачі мали можливість побачити, як була втілена повість “На краю ночі” Р. Іваничука: спочатку як телестова, а згодом як театральна вистава. В обох випадках літературний твір відомого львівського письменника задовго до інсценізації “Сестер Річинських” Ірини Вільде функціонував у культурному середовищі у вияві двох медійних продуктів: телевізійному і театральному. Це неабияк сприяло розкриттю акторських індивідуальностей молодих митців, які тільки починали свій професійний шлях у мистецтві, їх впізнаваності, популярності серед глядацької аудиторії, зокрема згадувана акторка Наталя Лотоцька та ін.

Припускаємо, що медійний успіх “На краю ночі” і як телестова, і як театральна вистава також сприяв популярності автора літературного тексту серед глядачів, мотивуючи самого письменника Романа Іваничука досягати нових вершин у своїй творчості. Письменник Роман Іваничук у своєму есеї “Мій приятель Богдан Антків”, уміщеному на сторінках збірника спогадів “Лицар галицької сцени” (Богдан Антків – автор низки інсценізацій українських письменників на театральній сцені, в тім числі творів львівських письменників Романа Іваничука та Ірини Вільде. – *О. П.*), згадував, що Ірина Вільде дивилася виставу “На краю ночі” за повістю Романа Іваничука, і от, якось під час цього обговорення, до них підійшов автор інсценізації Богдан Антків, Роман Іваничук представив Ірину Вільде Богдану Анткову, так вони познайомилися. Відтак Ірина Вільде одразу, при першому ж знайомстві, сама запропонувала Анткову інсценізувати для театру її роман “Сестри Річинські”, пропозиція була радо прийнята [24, с. 104–109].

А от сам Богдан Антків у своїй публікації “Як не загинули «Сестри Річинські»” дещо інакше згадував історію знайомства із Іриною Вільде: “у своїй публікації митець зауважив, що він сам, за власною ініціативою звертався до письменниці з пропозицією інсценізації її роману “Сестри Річинські” [1, с. 161–164]. Тобто з цих спогадів можемо простежити, що самі митці, які були безпосередніми дієвцями медійного дискурсу, з плином часу у своїх спогадах не уточнювали багато важливих деталей, інформацію, яка є потрібною для сучасних науковців, що займаються

вивченням культурологічних процесів, того, як література працює на полі медій та візуальних мистецтв. А “Сестри Річинські” Ірини Вільде є одним з найяскравіших матеріалів для такого дослідження. Тож ми, опираючись на матеріали тогочасної періодики, спогади сучасників, спробуємо внести доповнення у вже існуючу інформацію, а також проаналізувати медійну рецепцію роману “Сестри Річинські”, які за початковим задумом не були пристосовані для театральної сцени, чи навіть більше – телебачення!

Справді, роман-епопея “Сестри Річинські” спочатку був адаптований як телевізійна постава, яка вийшла на екрани в листопаді 1966 р. Тобто було створено спеціальний медійний візуальний продукт за текстом роману “Сестри Річинські” на Львівській студії телебачення. Тут варто зробити крок у бік і зауважити, що в цей час у Львові почала дуже динамічно формуватися виразна медійна школа з власним обличчям. Одним із яскравих представників львівської школи медійників був телевізійний режисер Роман Олексів. Саме Роман Олексів реалізував цей неймовірно амбітний задум – адаптувати “Сестри Річинські” на телевізійні екрани для українського глядача!

Водночас зазначимо, що в цей час надзвичайну популярність у світі набирала екранізація роману “Сага про Форсайтів” американського письменника Джона Голсуорсі. Всесвітньо відома медіакомпанія BBC уперше зняла телесеріал за мотивами цього твору 1967 р. Згодом цей телевізійний продукт був офіційно дозволений до показу на телеекранах усього Радянського Союзу. Припускаємо, що прем’єра власного телепродукту на схожу сюжетну тематику неабияк приваблювала глядачів, адже дала змогу відчутти контекст глобальних культурних процесів попри радянський тиск і цензуру. Така прикметна деталь свідчить, що Роман Олексів як режисер телебачення мав чуття на медійний матеріал, який “триматиме” аудиторію. Одним із таких авторських проєктів львівської телестудії якраз була телестава “Сестри Річинські”. Режисер – Роман Олексів, авторка сценарію – Катерина Розстальна. Як зауважив у своїй статті журналіст М. Терновий, Р. Олексів уже мав досвід роботи над телеставами, припускаємо, що він мав на увазі зокрема і досвід адаптації твору Р. Іванчука для телебачення. Тому він зумів знайти вдалий ключ до адаптації “Сестер Річинських” на телевізійному екрані, бо вже мав аналогічний успішний досвід до цього проєкту. Також одним із цих ключів був ретельно підібраний, дуже злагоджений акторський ансамбль виконавців [46, с. 2].

Так, справді, акторський ансамбль був дуже цікавий, особливу увагу автор статті присвятив аналізу ролі Олени Річинської у виконанні легендарної акторки Лесі Кривицької (учениці Олександра Корольчука), сценом Олени Річинської (Леся Кривицька) із Орестом Білинським (Микола Біловодський). А от акторські роботи втілених образів сестер Річинських М. Терновий згадує лише побіжно. Для автора статті найцікавішими серед акторських робіт була Любов Каганова в ролі Ольги та Федір Стригун у ролі Бронка Завадки.

Крім того, журналіст зауважив, що дуже вирашними для телевізійної постановки були крупні плани окремих сцен дійових персонажів у телестановці. Зокрема, М. Терновий відмітив дуже вдалу сцену зустрічі Нелі Річинської у виконанні Ольги Піцишин та Богдана Ступки у ролі Маркіяна Івашкова. Також автор статті зазначив, що у телестановці “Сестер Річинських” була бездоганна операторська робота І. Ахрема та І. Крюкова. В телевізійному проєкті “Сестри

Річинські” на Львівському обласному телебаченні була ще одна важлива деталь: зважаючи на специфіку телебачення, деяку фрагментарність телевізійного сценарію щодо першооснови літературного твору, режисер телепостави ввів спеціального додаткового персонажа на самому початку телепостави. Йшлося про так звану роль Ведучого, яку виконував Олександр Гринько [46, с. 2].

Принагідно зазначимо, що телепостава “Сестри Річинські” за романом Ірини Вільде була знакова для українського медіапростору ще й тим, що саме у цьому телепроекті Богдан Ступка вперше спробував себе як актор на телебаченні. Роман Олексів під час ретельного добору акторів зумів побачити в Богданові Ступці, який до того моменту не мав жодного досвіду роботи на телестудії, талант не лише для театральної сцени, а й виразне телевізійне чуття, вміння відчувати специфіку екрана.

У згадуваній статті М. Тернового про телевізійну постановку “Сестер Річинських” автор публікацій наводив приклад із листа одного одеського глядача стосовно того, що цей твір Ірини Вільде варто поставити на театральній сцені. І справді, невдовзі заньківчани взялися інсценізувати роман Ірини Вільде для сцени. В цій творчій групі передусім працював Богдан Антків, він є автором інсценівки, а згодом став актором-виконавцем ролі єврея Сулімана в безпосередньо самій театральній постановці. Також до створення інсценізації, крім Богдана Антківа, активно долучалися сама письменниця Ірина Вільде і режисер-постановник вистави Олекса Ріпко [1, с. 161].

Так чи інакше, але робота над інсценізацією тривала понад півроку і була вже цілком готова до реалізації влітку 1968 р. Б. Антків у своїх згадуваних спогадах зауважував, що прапрем’єра постановки “Сестри Річинські” відбулася у Харкові під час закриття гастролей колективу, на цій виставі була присутня авторка. Однак після прапрем’єри творці спектаклю побачили багато недоліків, передусім її тривалість – вистава йшла понад чотири години. Тому інсценізацію “Сестер Річинських” допрацьовували, взявши до уваги недоліки першого сценічного прочитання [1, с. 161].

І ось уже в репертуарі театру імені Марії Заньковецької з’явилася довгоочікувана вистава “Сестри Річинські” Ірини Вільде. Однак дата прем’єри в історії колективу, зазначається від дати першої прапрем’єрної вистави на харківських гастролях театру: 28 червня 1968 р. Верифікуючи інформацію зі спогадів її творців, зауважимо, що у харківській пресі нам не вдалося знайти жодних згадок про цю харківську прапрем’єру “Сестер Річинських”, а також рецензій чи інформаційних матеріалів на цю виставу. Першою зафіксованою рецензією у пресі, яку нам вдалося віднайти на постановку “Сестер Річинських” Ірини Вільде, була розгорнута аналітична рецензія львівської критикині Антоніни Мацкевич у російськомовній львівській газеті “Львовская правда”, де авторка публікації зауважила, що: “відобразити в інсценізації, розрахованій на три години сценічного життя, все багатство літературного першоджерела, зберегти всю філософську та соціальну значимість просто неможливо. Тому спектакль охоплює лише ті події які визначають життєву долю сестер Річинських” [31, с. 3]. Крім того, критикиня висловила зауваження, що є чимало цікавих акторських робіт, але вони існують ніби самі по собі.

На думку Антоніни Мацкевич, це виникло тому, що виставі бракує атмосфери свого часу, всього того, що відбувається поза домом Річинських. Зокрема,

оформлення сценографії вирішено в традиційному стилі, і в багатьох епізодах це робить сценічну дію дуже статичною (художник-постановник спектаклю був Валентин Борисовець). Музичне оформлення також, на думку Антоніни Мацкевич, нудне, бо зведене до функції заповнення пауз між картинами. (композитор вистави Ісидор Виммер). Однак, як наголосила згадувана журналістка, робота над покращенням вистави ще триває, вона висловила побажання, щоб ці недоліки були усунуті, адже вистава стала справжньою подією у місті і дуже полюбилася глядачам [31, с. 3].

Влітку 1969 р. заньківчани були на гастролях у Києві, відтак на шпальтах друкованих медіа вийшла друком низка публікацій, присвячена заньківчанам, серед цих публікацій варто виділити три окремі спеціальні статті, присвячені постановці “Сестри Річинські” Ірини Вільде. Одну з таких вагомих аналітичних публікацій щодо спектаклю “Сестри Річинські” вміщено у київській газеті “Правда України” під назвою “Напередодні”, її авторкою є тогочасна знана театрознавиця Ірина Давидова [12, с. 4]. З цієї публікації ми довідуємося, що спектакль на прапрем’єрі був дуже розкритикований глядачами, було організовано чимало обговорень у Львові цієї постановки, і, як результат – уже із зауваженнями інсценізацію відправили на доопрацювання.

Давидова І. у своїй публікації зазначила, що над інсценізацією працювали: Богдан Антків, Ірина Вільде, Олексій Ріпка і тогочасний головний режисер театру Михайло Гіляровський, який брав участь у другому доопрацюванні інсценізації роману “Сестри Річинські”. Мистецтвознавиця зауважила, що й досі тривають пошуки в більш вдалому художньому оформленні фінальної сцени і кращого музичного рішення у спектаклі, над яким працюють художник В. Борисовець та композитор І. Виммер [12, с. 4].

Крім того, І. Давидова надзвичайно тепло аналізувала режисерське рішення Олексі Ріпка у постановці “Сестри Річинські”, зауваживши, що цей постановник виконав цілу низку надзвичайно професійних спектаклів на сцені Театру імені Марії Заньковецької. У своїх режисерських прочитаннях, передусім у спектаклі “Сестри Річинські”, режисер О. Ріпка тримає у фокусі своєї уваги психологію дійових осіб, духовні порухи персонажів з крупно-масштабним виміром драматичного матеріалу, на прикладі однієї родини створює справжню картину життя [12, с. 4].

А от інший київський журналіст, який переглянув виставу “Сестри Річинські”, Леонід Серпілін, навпаки, дуже схвально відгукнувся про спектакль, зауваживши, що Ірина Вільде свого часу читала окремі частини із цього роману в редакції львівського часопису “Вільна Україна”, слухачі дуже захоплено слухали її твір. Однак письменниця була дуже вимоглива до себе і ще впродовж тривалого часу доопрацьовувала, шліфувала свій текст. Тож, на думку Леоніда Серпіліна, вистава стала своєрідним другим народженням цього твору. Саме Л. Серпілін зауважив, що режисура О. Ріпка у цій постановці позначена дуже високим рівнем сценічної культури [44, с. 4].

На відміну від уже згадуваних критикинь А. Мацкевич та І. Давидової, Леонід Серпілін, навпаки, дуже схвально оцінив художнє оформлення Валентина Борисовця, зауваживши, що таке візуальне рішення відповідає естетичній концепції самої вистави. Художник В. Борисовець подав панораму прикарпатського містечка: на фоні вдалині видніється костюл, церква, Карпати, міські будиночки провулка,

а ліворуч – на просценіумі – наче кут будинка, і глядач потрапляє в будинок Аркадія Річинського, де розгортаються основні події спектаклю [44, с. 4]. Тож, на думку київського критика Леоніда Серпіліна: “Граничний лаконізм мистецької мови сполучається з тонким смаком і виразністю кольорової гами, що гарно в’яже в єдине ціле й деталі декорації, і костюми виконавців” [44, с. 4].

Крім публікацій І. Давидової та Л. Серпіліна, дуже визначальною є рецепція іншого київського критика – О. Тарасенко – у київському виданні “Робоча газета” під назвою “Вірність” [45, с. 2]. У цій статті автор публікації найбільше уваги приділяє аналізу драматичного матеріалу, а відтак і режисерській концепції постанови “Сестри Річинські”: “існують передумови такому успіхові колективу на гастролях у Києві. І щоб зрозуміти їх, придивимося ретельніше до вистави «Сестри Річинські», значною мірою показовою для репертуару театру. (...) Перегляд інших спектаклів, поставлених О. Ріпком, переконує, що «Сестри Річинські» відповідає його жанровим, стильовим уподобанням, творчій манері. (...) «Сестри Річинські» – це неспішна розповідь за допомогою психологічного дослідження характерів, теплий, інтелігентний погляд на симпатичних йому героїв, приправлений добірним гумором, (...) не виходить за межі камерної бесіди” [45, с. 2].

Крім того, на шпальтах “Робочої газети” сценографічне рішення Валентина Борисовця у рецепції О. Тарасенко було охарактеризовано як дуже вдале: “на фоні високих шпилів та високих кам’яних будинків – затишна кімната. Статечно розставлені стільці навколо сімейного столу, виблискують прикрашений народною різьбою буфет, переливається приємними заспокійливими барвами (кольорова гама у стилі – народних малювань) стіна, в кутку модний радіоприймач. «Вікно» сцени теж обрамлене у стилі народних малюнків візерунком. У цьому місті, як у всьому світі, йде своє життя, хтось буде кам’яниці, хтось по радіо передає вісті, а в цей дім як в те голубе світло крізь фіранки проникає лише все заспокійливе, приємне. Це інтелігентна українська родина, тут читають світову літературу, мають добрі європейські манери і слухають по радіо Париж, Берлін... І от починається сценічна дія, в цьому домі щойно помер господар. І поступово виявляється справжня ціна затишку цього дому” [45, с. 2].

Як простежуємо з цього матеріалу, В. Борисовець відтворив у камерному просторі атмосферу прикарпатського міста, будинку, всі деталі від декорацій до костюмів героїв вистави були підпорядковані задуму режисера, а також створенню естетики, стилю міжвоєнної Галичини. Так чи інакше, але київські гастролі Театру імені Марії Заньковецької, які відкрилися виставою “Сестри Річинські” Ірини Вільде, були доволі успішні, що досвідчений київський глядач переконувався у тому, що заньківчани “уміють мислити на сцені” [45, с. 2].

Окрім Києва, влітку 1969 р. вистава “Сестри Річинські” І. Вільде була презентована і чернігівським глядачам. Враження від спектаклю на сторінках чернігівської газети “Деснянська правда” зафіксував літературознавець та мистецький оглядач Василь Півторадні. Критик зауважив, що ця вистава – “то духовна драма, (...) де на перший план висунуто тему родинного життя Річинських, і ця тема буде «вічною», оскільки завжди приваблюватиме глядачів” [36, с. 3]. Також літературознавець дуже докладно аналізував жіночі образи сестер Річинських, наскільки вдало або ні їх втілили на сцені заньківчанські акторки. Принагідно варто зауважити, що вистава “Сестри Річинські” існувала в репертуарі Театру імені

Марії Заньковецької понад 30 років, пройшла сотні разів із незмінним успіхом у глядачів в Україні та поза її межами. Причому вистава була водночас справжнім практичним акторським вишколом, передусім для заньківчанських актрис різних поколінь, адже дев'ять повноцінних різновікових характерних жіночих образів на два акторські склади задіювали в поставі практично весь жіночий персонал театрального колективу.

Винятково вагоме значення постави за романом І. Вільде “Сестри Річинські” на сцені Театру імені Марії Заньковецької зауважив тогочасний директор заньківчан Сергій Сечук для львівського видання “Вільна Україна”: “Традиція творчої співдружності Театру імені Марії Заньковецької із драматургами давня і не раз приносила заслужений успіх та визнання. (...) У співавторстві з нашим актором Богданом Антковим львівська письменниця Ірина Вільде інсценізувала свій роман «Сестри Річинські», який дістав вдале сценічне втілення і має успіх у глядачів. Окрилені цим успіхом, співавтори продовжили роботу над романом, в результаті чого створена п'єса «А Прут тече ...», включена в постановочний план театру” [42, с. 3].

Відтак у медійній рецепції було опубліковано цілу низку різних аналітичних матеріалів, присвячених детальному розбору саме акторських образів у цій виставі, наскільки вони співвідносяться з літературним першоджерелом. Це передусім стосується саме образів сестер Річинських та їх матері Олени Річинської. Так, львівська критикиня Світлана Веселка у творчому портреті Надії Доценко зауважила, що роль Олени Річинської є однією із вдалих і вагомих у доробку відомої акторки Надії Доценко: “Делікатна, безпорадна перед життям Олена Річинська в «Сестрах Річинських»” [7, с. 3]. Миколаївський критик К. Федулов для місцевого часопису “Південна правда” дав дещо іншу рецепцію ролі Олени Річинської, а також особливо відзначив акторські образи: тітки Клавдії Річинської, яку виконувала Віра Полінська, і роль покоївки Річинських Марини, яку виконувала Тамара Колесник: “Марина вважає себе майже членом родини Річинських. Вона ладна лишатися тут хоч бий без платні. Усіх дочок Річинських виняньчила вона пані Олені. (...) Не дивно, що пані Олена щиро бачить у Марині свою підтримку, коли лишається сама або коли неслухняні дочки сперечаються поміж себе не звертаючи увагу на матір. (...) Роль пані Олени багата на переживання, їх життєво правдиво відтворює артистка Надія Доценко. (...) Змістовністю відзначається гра заслуженої артистки Віри Полінської в ролі тітки Клавдії, якою спонукають, перш за все, заздрощі і зловтіха, а під ними ховається горе” [50, с. 2]. А ось луцький літературознавець Р. Федорук зауважив інший важливий сюжетний контекст творення контрастних образів Олени на Клавдії Річинських: “Сестри Річинські. У кожній своїй прагненні та переконанні, своє розумінні щастя. І різними стежками вони йдуть до нього. Місце людини в суспільстві, розуміння нею своїх обов'язків – ось головна із проблем вистави, яка лейтмотивом проходить через образи сестер. (...) А між цими різними таборами мати сестер Річинських – Олена Річинська. Глядач одразу потрапляє в полон гри Надії Доценко! Актриса вивела на сцену живу людину, із її болями, стражданнями, безпорадністю та делікатністю. Гра актриси глибоко зачепила серце своєю майстерністю. А доповнює ансамбль тітка Клавдія Річинська, жорстока та підступна, в цій ролі задіяна артистка Віра Полінська” [49, с. 2]. Можемо констатувати, що у тогочасному, передусім національному медійному

дискурсі виникла ціла низка рецензій, оглядів, інформаційних заміток, творчих портретів окремих акторок, де подано аналіз цієї заньківчанської постанови, і для аналізу візуального матеріалу критики використовували метод протиставлення образів Олени Річинської та тітки Клавдії.

Окремі оглядачі, зокрема Д. Федорець, для часопису “Радянське Поділля” під час гастролей заньківчанського колективу у Хмельницькому зауважив, що: “У центрі цієї драми дружина отця Річинського, наївна, чистосердечна Олена Річинська. (...) Ангельську чистоту серця передає народна артистка СРСР Надія Доценко, творячи образ вдови Річинської. Мрійлива, задумана, і затуркана одночасно. Вона чужа тому світові, в який привів її чоловік, покійний Аркадій Річинський. Ось портрет Олени Річинської. Її серце сповнене любові і віри в своїх дітей та згадки про колишнє кохання” [48, с. 2].

Роль Олени Річинської стала однією із професійних візитівок акторки Надії Доценко. У невеличкій за обсягом статті-ескізі, творчому портреті Надії Доценко, інша мистецтвознавиця Л. Лучко подала світліну з постанови “Сестри Річинські”, де зображені Надія Доценко у ролі Олени Річинської та Олександр Гринько в ролі Ореста Білинського. Також у цьому матеріалі для місцевого чернівецького видання, невеликому за обсягом, проте дуже глибокому за змістом, критикиня привідкрила секрети творчої майстерні видатної акторки, магію творення образів, у тім числі ролі відомої Олени Річинської: “Надія Петрівна ніколи не дивиться на роль, як засіб «показати себе», для неї це перш за все матеріал, над яким треба багато-багато працювати. Велика робота передує появі актриси в новому образі. (...) Не відразу, а поступово вимальовується канва характеру нової героїні. На репетиціях і вдома Надія Петрівна безперервно працює над роллю, обдумуючи кожну інтонацію, кожен рух, намагається виправдати кожну мізансцену. А головне – робота над роллю не припиняється і тоді, коли вистава вже йде на сцені!” [29, с. 2]. Тож, як підсумовував київський критик С. Нарбут: “Спектакль «Сестри Річинські» промовляє до серця глядача. Вистава підкупає своїм психологізмом, людяністю, ліричністю, а саме це має робити більш важливі ідеї близькими, і потрібними глядачеві” [34, с. 2].

Зважаючи на медійну рецепцію “Сестри Річинські” І. Вільде, варто зауважити, що кількісно найбільше відгуків у пресі, спеціальних рецензій та заміток у друкованих медіа вийшло на сторінках херсонської та миколаївської преси. Зауважимо, що це були не лише статті місцевих журналістів, які мали завдання від редакторів видань висвітлити репертуар гастролей того чи іншого колективу, а й відгуки звичайних глядачів (учителів, лікарів, працівників заводів та ін.), вистава схвилювала багатьох людей, бо промовляла про “вічні” цінності: родина, почуття родинного обов’язку, почуття, життєвий шлях. До прикладу, миколаївська критикиня Тетяна Трескунова, роблячи огляд заньківчанського репертуару, так зауважила тематику спектаклю “Сестри Річинські”: “Люди живуть на сцені природним життям. Так само, як у житті, люблять, гніваються, ненавидять” [47, с. 2]. А тогочасний завідувач літературною частиною заньківчан Б. Завадка у своєму інформаційному огляді ростовської газети “Молот” з нагоди гастролей заньківчан зауважив, що постава “Сестри Річинські” була відзначена дипломом Міністерства культури СРСР [22, с. 4]. А вже в іншій інформаційній статті, з нагоди виступів заньківчан у Краснодарі для газети “Советская Кубань”, той же оглядач Б. Завадка зауважив, що заньківчани презентуватимуть свої спектаклі у Краснодарському

театрі оперети. Гастрольний репертуар, який привіз до Краснодару, заньківчанський театральний колектив складаються із найкращих вистав у репертуарі заньківчан, серед цього переліку є постава “Сестри Річинські” [21, с. 4].

Про успіх презентованих спектаклів зауважив тогочасний директор заньківчан С. Сенчук під час відкриття гастролей у Хмельницькому: “Театр імені Марії Заньковецької був нагороджений грамотами Верховних рад Латвійської, Естонської, Грузинської, Азербайджанської, Узбецької, Казахської республік. Творчий колектив заньківчан очолює головний режисер, заслужений діяч мистецтв С. Данченко. Успіхи колективу гідно відзначені. У 1970 році театру присвоєно звання академічний (...). Відкриваємо гастролі у м. Хмельницький. (...) Творчість львівських письменників буде представлена інсценізацією роману відомої української письменниці І. Вільде «Сестри Річинські», яку вона створила у співдружності із актором нашого театру Б. Антковим” [43, с. 3]. В цьому аспекті важливо презентувати і рецепцію Сергія Данченка щодо діяльності колективу в різних аспектах, які відбувалися в театрі цього періоду. Нам важливо показати, в якому контексті існувала постава “Сестри Річинські”.

Тож наведемо розлогу, проте надзвичайну цитату з інтерв’ю Сергія Данченка під промовистою назвою “Глядач і театр”: “Наш театр – один з перших драматичних професійних колективів України. Усі ці роки він знаходився в руслі пошуків, пошуків такого репертуару такої сценічної форми, які б найповніше задовольняли смаки і потреби масової аудиторії, будучи в той же час громадською трибуною та вихователем свого глядача. У статистичному викладі минулорічна діяльність нашого театру виглядає так: зійснено 6 прем’єр, показано понад 400 вистав, на яких побувало приблизно 300 тисяч глядачів. Середня цифра відвідування коливається від 70 до 80 відсотків наповнення залу на кожному спектаклі. Причому, така картина спостерігається не лише у Львові, а й у Москві, містах Прибалтики та Середньої Азії, містах Закавказзя та Сибіру, у всіх цих містах та країнах, де гастролювала трупа заньківчан. Хоча зауважу, що ми граємо лише українською мовою!” (підкреслення наше. – *О. П.*) [14, с. 3].

Успіхи колективу, справді, були вражаючі і помітними для всіх: і звичайних глядачів, і партійних чиновників. Постава “Сестри Річинські” була однією із цеглин такого успіху, користувалася великою популярністю серед глядацької аудиторії. Сергій Данченко як один із найвидатніших режисерів того часу вмів мислити стратегічно у різних аспектах театрального процесу. У цій згадуваній публікації С. Данченко зауважив ще одну дуже важливу складову такого успіху театру загалом і заньківчанських вистав зокрема: “Чого приховувати, нерідко, коли мова заходить про театральні процеси, ми замикаємося на питаннях режисури, акторської майстерності, вибору п’єси. Ніби театр – то просто будинок, де лицедіють актори. А проте для підтримання театрального життя потрібні не лише ті, хто ставить вистави, але й ті, хто їх дивиться. Іншими словами, стільки буде жити мистецтво Мельпомени, стільки буде існувати “проблема глядача”. Особливо для такого “середнього” міста як Львів, відносно невеликого за кількістю населення, і де є 5 професійних театральних колективів. (...) У нас глядачами повинні стати всі або ж просто ніхто. Під словом всі я розумію не всіх городян загалом, або ж лише завідників театральних прем’єр (хоча у Львові таких є багато). Йдеться про масового глядача – конкретних людей, наших співгромадян, сусідів по

вулиці, інколи співбесідників, від імені яких ми намагаємося усвідомити і передати в сценічній формі все, що їх хвилює, задує і засмучує. Глядач повинен розуміти театр! І його для цього потрібно готувати!” [14, с. 3].

З цієї розлогої цитати ми можемо простежити ще одну важливу складову успіху постанови “Сестри Річинські” – високого рівня розвитку театру того часу, про який практично не згадують у сучасних дослідженнях: заньківчани виховали свого глядача, і не лише у Львові. І це була запланована стратегія Сергія Данченка та інших керманічів колективу, які працювали до нього. Так, в іншій своїй замітці “Піднімаючи завісу” з нагоди відкриття сезону для львівського часопису “Вільна Україна” Сергій Данченко зауважив: “Попереду багато праці, радісних зустрічей з глядачами, планів на майбутнє” [13, с. 3].

Більше того, нам вдалося простежити з матеріалів періодики, що практично в кожній своїй замітці, чи у львівській пресі, чи в гастрольних замітках Борис Романицький, Борис Тягно, зокрема Сергій Данченко, весь час зверталися до глядачів. Глядацька аудиторія була більшою чи меншою мірою завжди у фокусі уваги заньківчан у різних містах, країнах, тож це дало можливість налагоджувати добру комунікацію, порозуміння з публікою. І ця особливість приносила ефективні результати навзаєм: у численних відгуках глядачів у пресі, у спогадах, світлинах тощо, практиках зі збереженням культурної спадщини.

Варто зазначити, що велика кількість із згадуваних матеріалів у друкованих медіа також тією чи іншою мірою аналізує, наскільки або ні близька театральна інсценізація до літературної першооснови, цей аспект наявний практично у всіх публікаціях. Очевидно, що багато мистецьких аспектів лишилося за кадром, але прикметним є те, що завдяки театральній та телевізійним постановкам літературний твір навзаєм отримував ширше коло читачів на всій території України, і не тільки.

Наприклад, завдяки таким інформаційним статтям із приводу театральної постановки “Сестри Річинські” І. Вільде ми одночасно отримували рецепцію в медіа і літературного твору також. Можемо стверджувати, що низка рецензій на заньківчанську постанову мала міждисциплінарний характер: інструменти аналізу критики враховували і літературознавчий, і театрознавчий інструментарій. Так, наприклад, херсонський критик зазначав, що: “Роман Ірини Вільде «Сестри Річинські» любителям красного письменства запам’ятовується рельєфно, майстерно змальовані образи цього багатопланового, одного із найскладніших за замістом творів новочасної української літератури” [10, с. 3]. Крім того, Юрій Голобородько зауважив, що Ірина Вільде та Богдан Антків доклали надзвичайних зусиль, щоб цей твір отримав друге народження – театральну сцену. Спектакль “Сестри Річинські” заговорив до глядачів живими голосами людей, хлюпнув на них болями і радощами, думами і стражданнями героїв, розкрив глибини їх душ [10, с. 3].

Тобто, вистава “Сестри Річинські” була близькою для глядачів і в Херсоні, і у Львові, і у Києві, і в Миколаєві, незважаючи на “прикарпатський” колорит сценічної дії. Зауважимо, що Ірина Вільде доволі часто їздила на гастролі разом з Театром імені Марії Заньковецької, презентуючи спектакль за своїм романом, їй також була надзвичайно важлива жива рецепція глядачів на свій твір. З точки зору сучасного культурного менеджменту, нам здається, це одна із головних подій, варта глибокої уваги і навіть спеціального дослідження. Адже до цього часу в українській театральній культурі такі речі не практикувалися: щоб автор/авторка літературного

твору (першооснови) до театральної постанови сама, особисто, була промоутером, презентувала постанову глядачам. Як маємо можливість простежити із медійної рецепції, це було дуже незвично, проте дієвим інструментом для додаткової уваги публіки і налагодженням комунікації письменниці серед дуже широкої аудиторії в різних точках тогочасної радянської держави.

Так, в інформаційній статті для “Казахстанської правди” місцевий оглядач А. Брагін в своєму матеріалі під назвою “Украинские вечера” після відвідування гастрольних виступів заньківчан у Алма-Аті зауважив, що: “Львівський академічний театр імені Марії Заньковецької склався в дуже цікавий театральний колектив, який, на високому рівні, достойно презентує українське театральне мистецтво поза межами України” [2, с. 2]. Варто зазначити, що схожі думки наводив у своєму вступному історико-культурологічному нарисі, присвяченому відкриттю гастролей заньківчан у Житомирі, місцевий оглядач М. Пригорницький для часопису “Радянське Полісся”: “Мало знайдеться на карті України міст, де не побували б заньківчани. Театр знають шахтарі Донбасу, суднобудівники Миколаєва, металурги Дніпропетровська, садівники Мелітополя, рибалки Херсона. З їх мистецтвом знайомі в Харкові, Одесі, Полтаві, Чернігові і в нас на Житомирщині” [37, с. 3].

Так само наголошували, що літо – “гаряча пора” для заньківчан і редакції газети “Вінницька правда”, куди заньківчан запросили для дружньої бесіди в колі місцевих медійників з нагоди гастролей у Вінниці [28, с. 4]. Тобто, на матеріалі періодики, хроніці, інформаційних замітках, редакційних оголошеннях можемо пересвідчитися, що гастрольна карта виступів заньківчан була дуже широкою і в Україні, і поза її межами. Відтак постанову “Сестри Річинські” заньківчани презентували серед найрізноманітнішої глядацької аудиторії.

Зрештою, як зауважив критик А. Недзвідський, коли були обговорення дискусії після першого показу постанови у Львові, Ірина Вільде також брала активну участь у цих обговореннях. Письменниця не була осторонь розробки та створення концептуальної театральної інсценізації за своїм романом “Сестри Річинські”, тому її вказано як авторку театральної інсценізації поруч із Богданом Антківим. Утім, відомий львівський письменник Роман Іваничук, з нагоди ювілею Богдана Антківа на сторінках львівського часопису “Вільна Україна”, писав, що митець має талант до інсценізації, який став зрозумілим, як тільки він інсценізував його роман “На зламі ночі”.

Крім того, Р. Іваничук зауважив, що перетворити романічний матеріал на сценічний – то нелегка справа. Адже, як відмітив письменник Роман Іваничук, епічний роман Ірини Вільде був справді видатним твором, і, беручись за його інсценізацію, Богдан Антків свідомо йшов на певний професійний ризик: “Адже роман Ірини Вільде не відзначається гострою сюжетністю чи несподіваними колізіями, а глибиною прописаних характерів, своєю глибиною. Проте Б. Антків на цьому матеріалі зумів створити п’єсу, яка, незважаючи на сюжетну повільність, тримає глядача в напрузі від першої й до останньої сцени” [25, с. 3]. Саме Романові Іваничукові належить один із кращих проникливих аналізів акторського доробку Б. Анткова, і саме характеристика образу маклера Сулімана з цієї ж постанови, якого втілював на сцені Богдан Антків: “Одна з найколеритніших ролей – це роль маклера Сулімана у виконанні Богдана Анткова. Він створив образ, який відштовхує своєю хижацькою сутністю, але вражає глибиною душевної драми” [25, с. 3].

Проте тогочасний завідувач літературною частиною, літературознавець та критик Б. Завадка, навпаки, вважав, що найколеритніший образ у цій поставі – це образ галицького адвоката Ореста Білінського, якого втілював на сцені Олександр Гринько. Відтак, з нагоди ювілею актора, на шпальтах того ж таки львівського видання “Вільна Україна” критик зауважив: “Його адвокат Білінський – типовий галицький інтелігент старої дати, непідробний у своїх хитаннях та вболіваннях за українську мову, культуру, історію. Через призму протиріч у світогляді та характері свого героя артист зумів створити цілісний образ людської індивідуальності, типовий для передвоєнної Галичини” [17, с. 3].

З нашого погляду, окремої уваги заслуговує також образ Олі Річинської, який створила акторка Ольга Піцишин. У замітці-творчому портретові під назвою “Красива доля”, присвяченій доробкові цієї мисткині у вінницькому часописі “Комсомольське плем'я”, Б. Завадка зауважив, що роль Олі Річинської стала візитівкою акторки, більшість глядачів у Львові та за його межами так і запам'ятали Ольгу Піцишин: “Актриса Піцишин – це та, яка грала Олю Річинську” [18, с. 3]. Справді, образ Олі Річинської, який створила Ольга Піцишин, приваблював рецензентів своєю неординарністю. Так, інша критикиня Лариса Іваненко у російському часописі “Вечірній Ростов” зауважила, що Оля Річинська має вигляд найбільш “українського” образу через виняткову соковитість, багатомодульованість української сценічної мови мисткині [23, с. 3]. Роль Олі Річинської у виконанні О. Піцишин вдало розкривається через партнерство з Бронком Завадкою, якого виконує Ф. Стригун. На думку Л. Іваненко, образ Олі Річинської-Піцишин доречно підкреслюється також через гумор, іронію Бронка Завадки-Стригуна, то один із вдало підібраних актором інструментів для розкриття цієї сюжетної лінії: Оля Річинська – Бронко Завадка [23, с. 3].

Так само підкреслював вдалий партнерський тандем Олі Річинської у виконанні Ольги Піцишин та Бронка Завадки у виконанні Богдана Козака краснодарський критик Н. Михайлов у іншому російськомовному часописі “Советская Кубань”: актори показали розвиток своїх героїв, зміни їх характерів через трансформацію їх світоглядів. На початку дії постави “Сестри Річинські” ці герої є антиподами, навіть ворогами, а у фіналі цього спектаклю Оля Річинська та Бронко Завадка стали однодумцями [32, с. 3].

Як зауважив у своїй статті “П'ятеро сестер і два шляхи” А. Незвідський: “Театр у своїй інсценізації відмовився від багатоплановості літературної першооснови і зосередився на одній камерній сюжетній лінії, коротшому відтинку часу” [35, с. 3]. Відтак, на думку критика, події на сцені набирають логічного розвитку дії, і є зрозумілими тисячам глядачів, навіть тим, які не читали літературного твору. А. Незвідський уважав відсутність багатоплановості у театральній постановці не вадою, а чеснотою цієї інсценізації, яка, навпаки, спонукувала до прочитання літературного роману “Сестри Річинські” Ірини Вільде [35, с. 3].

Так чи інакше, заньківчанська постава “Сестри Річинські” стала справді небуденною подією в медійному просторі, яка засвідчила, що український культурний продукт може осмислювати теми не лише локального колориту, а й глибокі психологічні речі, які відповідають світовим мистецьким тенденціям на телебаченні чи на театральній сцені.

Тож коли заньківчани перебували на гастролях в Одесі, перед початком вистави було урочисто вручено термінову телеграму з Києва про те, що театральному колективу заньківчан було присвоєно звання академічного за високу сценічну культуру [35, с. 3]. А постава “Сестри Річинські” Ірини Вільде на камерній сцені Театру імені Марії Заньковецької була однією із важливих компонентів цього успіху.

Список використаної літератури

1. Антків Б. Як не загинули “Сестри Річинські”. Богдан Антків. Лицар галицької сцени. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. С. 161–164.
2. Брагін А. Українські вечори. Часи літніх гастролей. *Казахстанська правда*. Алма-Ата, 1977. 14 липня. С. 2.
3. Вальо М. Ірина Вільде : бібліографічний покажчик. Львів, 1972. 66 с.
4. Вальо М. Ірина Вільде : літературно-критичний нарис. Київ, 1962. 137 с.
5. Вальо М. Ірина Вільде: незбагненне серце : збірник. Львів, 1990. 225 с.
6. Вітавський К. Самобутність народжується в пошуках. Гастролі театру імені М. Заньковецької. *Вінницька правда*. Вінниця, 1972. 11 липня. С. 4.
7. Веселка С. Байба, Мавка, Мати та інші. *Вільна Україна*. Львів, 1983. 27 грудня. С. 3.
8. Герасимчук Д. Любов’ю любов нарікши ... (Ірині Вільде з нагоди 75-річчя). *Ленінська молодь*. 1982. 5 травня. С. 4.
9. Гіляровський М. Гастролі. Після тривалої перерви. *Робітничка газета*. Київ, 1969. 29 травня. С. 3.
10. Голобородько Ю. Сестри Річинські. *Наддніпрянська правда*. Херсон, 1971. 17 липня. С. 3.
11. Давидова І. Штрихи до портрета (Олександр Гринько). Актор і ролі. *Культура і життя*. Київ, 1969. 17 серпня. С. 2.
12. Давидова І. Напередодні. Театр. *Правда України*. Київ, 1969. 30 травня. С. 4.
13. Данченко С. Піднімаючи завісу. До відкриття ного театального сезону. *Вільна Україна*. Львів, 1976. 18 вересня. С. 3.
14. Данченко С. Попов В. Глядач і театр. *Ленінська молодь*. Львів, 1975. 20 листопада. С. 3.
15. Доценко Н. Так ми зростали. Про що нагадала стара фотографія. *Львівська правда*. Львів, 1981. 17 вересня. С. 3.
16. Дузь І. Суцвіття талантів. Театр. *Чорноморська комуна*. Одеса, 1971. 31 липня. С. 3.
17. Завадка Б. Олександр Гринько. Творчі портрети митців. *Вільна Україна*. Львів, 1972. 2 квітня. С. 3.
18. Завадка Б. Миколаївці – наші давні друзі. *Ленінське плем’я*. Миколаїв, 1970. 30 травня. С. 3.
19. Завадка Б. Творча співпраця. Хроніка культурного життя. *Вільна Україна*. Львів, 1968. 9 лютого. С. 3.
20. Завадка Б. За лаштунками і на сцені. *Вільна Україна*. Львів, 1969. 28 березня. С. 3.
21. Завадка Б. Знову зустрічі з кубанцями. До гастролів Львівського академічного театру імені Марії Заньковецької у Краснодарі. *Радянська Кубань*. Краснодар, 1973. 29 травня. С. 4.

22. Завадка Б. Артисти Львова – глядачам Дона! Початок гастролей Львівського академічного театру імені Марії Заньковецької у Ростові. *Молот*. Ростов-на-Дону, 1973. 22 червня. С. 4.

23. Іваненко Л. Перед світанком. Гастролі Львівського академічного театру імені Марії Заньковецької. *Вечірній Ростов*. Ростов-на-Дону, 1972. 27 липня С. 3.

24. Іваничук Р. Мій приятель Богдан Антків. Богдан Антків. Лицар галицької сцени. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. С. 104–109.

25. Іваничук Р. Слово про митця. Заслуженому артистові УРСР Богданові Антківу – сімдесять! Вільна Україна. Львів, 1985. 13 січня. С. 3.

26. Інтерв'ю Віри Агеєвої з Ростиславом Семківим про Ірину Вільде. URL : https://nenp.facebook.com/permalink.php?story_fbid=593210309034573&id=102217448133864

27. Кореневич Л. Хліб-сіль вам, заньківчани! *Робітничка газета*. Київ, 1969. 22 червня. С. 2.

28. Кузнецов І. Гаряче літо. Гості “Вінницької правди”. *Вінницька правда*. Вінниця, 1972. 8 липня. С. 4.

29. Лучко Л. Улюблена артистка. Гості нашого міста – Надія Доценко. *Радянська Буковина*. Чернівці, 1974. 21 вересня. С. 2.

30. Лучко Л. ...І продовжувала йти тернистою стежкою. Розповіді про митців – Леся Кривицька. *Вільна Україна*. Львів, 1979. 16 січня. С. 3.

31. Мацкевич А. Нове життя сестер Ричинських. *Львівська правда*. Львів, 1968. 23 листопада. С. 3.

32. Михайлов Н. Випробування на моральну стійкість. Спектакль “Сестри Ричинські” в постановці Львівського академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької. *Радянська Кубань*. Краснодар, 1973. 29 чевня. С. 3.

33. Моторнюк І. “Глядач задовлений”. (“На краю ночі” у постановці Львівської телестудії). *Вільна Україна*. Львів, 1961. 30 листопада. С. 2.

34. Нарбут С. Уроки одного спектаклю. *Радянська Україна*. Київ, 1968. 23 листопада. С. 2.

35. Незвідський А. П'ять сестер і два шляхи. *Чорноморська комуна*. Одеса, 1970. 10 липня. С. 3.

36. Півторадні В. Неспокійно в домі Ричинських. Нотатки літературознавця. *Деснянська правда*. Чернігів, 1969. 15 липня. С. 3.

37. Пригорницький М. Імені Марії Заньковецької. Гості нашого міста. *Радянське Полісся*. Житомир, 1978. 5 липня. С. 3.

38. Прохасько Т. Відео лекція про Ірину Вільде. URL : https://www.youtube.com/watch?v=MU7oWtc4ZPI&ab_channel=LITOSVIT

39. Романицький Б., Яременко В. Вітаємо! Перед відкриттям завіси. *Соціалістична Харківщина*. Харків, 1968. 29 травня. С. 3.

40. Сандович Ф. Ласкаво просимо до заньківчан. Перед відкриттям завіси. *Соціалістична Харківщина*. Харків, 1968. 29 травня. С. 3.

41. Сенчук С. Ми – заньківчани! *Прикарпатська правда*. Івано-Франківськ, 1984. 30 травня. С. 4.

42. Сенчук С. Шляхи мистецькі заньківчан. До відкриття театрального сезону. *Вільна Україна*. Львів, 1972. 15 вересня. С. 3.

43. Сенчук С. Запрошуємо на вистави. У Хмельницькому починаються гастролі Львівського державного Ордена Трудового Червоного Прапора академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької. *Радянське Поділля*. Хмельницький, 1975. 12 вересня. С. 3.
44. Серпілін Л. Друге народження Сестер Річинських. *Культура і життя*. Київ, 1969. Вип. 22 (293). С. 4.
45. Тарасенко О. Вірність. *Робоча газета*. Київ, 1969. 27 липня. С. 2.
46. Терновий М. “Сестри Річинські” на телеекрані. *Вільна Україна*. Львів, 1966. 27 листопада. С. 2.
47. Трескунова Т. Мистецтво заньківчан. (Замітки з приводу гастролей заньківчан в Миколаєві). *Вільна Україна*. Львів, 1970. 22 липня. С. 2.
48. Федорець Д. Сестри Річинські. *Радянське Поділля*. Хмельницький, 1975. 25 вересня. С. 2.
49. Федорук Р. На сцені – “Сестри Річинські”. *Радянська Волинь*. Луцьк, 1978. 14 червня. С. 2.
50. Федулов К. “Сестри Річинські”. Гастролі Львівського театру імені Марії Заньковецької. *Південна правда*. Миколаїв, 1970. 6 червня. С. 2.

References

1. Antkiv, B. (2015). Yak ne zahynuly “Sestry Richyns’ki”. Bohdan Antkiv. Lytsar haluts’koyi štseny. L’viv : Vyd. tsentr LNU im. Ivana Franka, 161–164.
2. Brahyn, A. (1977). Ukraynskye vechera. Vremya letnykh hastroley. *Kazakhstanskaya pravda*. Alma-Ata, 14 yuulya, 2.
3. Val’o, M. (1972). Iryna Vil’de : bibliografichnyy pokazhchyk. L’viv.
4. Val’o, M. (1962). Iryna Vil’de : literaturno-krytychnyy narys. Kyiv.
5. Val’o, M. (1990). Iryna Vil’de : nezbahnenne sertse : zbirnyk. L’viv.
6. Vitavs’kyy, K. (1972). Samobutnist’ narodzhuyet’sya v poshukakh. Hastroli teatru imeni M. Zan’kovets’koyi. *Vinnys’ka pravda*. Vinnytsya, 11 lypnya, 4.
7. Veselka, S. (1983). Bayba, Mavka, Maty ta inshi. *Vil’na Ukrayina*. L’viv, 27 hrudnya, 3.
8. Herasymchuk, D. (1982). Lyubov’yu lyubov narikshy ... (Iryni Vil’de z nahody 75-richchya). *Lenins’ka molod’*, 4.
9. Nylyarovskyy, M. (1969). Hastroly. Posle bol’shoho pereryva. *Robitnycha hazeta*. Kyiv, 29 travnya, 3.
10. Holoborod’ko, YU. (1971). Sestry Richyns’ki. *Naddnipyrians’ka pravda*. Kherson, 17 lypnya, 3.
11. Davydova, I. (1969). Shtrykhy do portreta (Oleksandr Hryn’ko). Aktor i roli. *Kul’tura i zhyttya*. Kyiv, 17 serpnya, 2.
12. Davydova, Y. (1969). Nakanune. Teatr. *Pravda Ukrayny*. Kyev, 30 maya, 4.
13. Danchenko, S. (1976). Pidnimayuchy zavisu. Do vidkryttya noho teatral’noho sezonu. *Vil’na Ukrayina*. L’viv, 18 veresnya, 3.
14. Danchenko, S., Popov, V. (1975). Hlyadach i teatr. *Lenins’ka molod’*. L’viv, 20 lystopada, 3.
15. Dotsenko, N. (1981). Tak my rosly. O chem napomnyla staraya fotohrafyya. *L’vovskaya pravda*. L’vov, 17 sentyabrya, 3

16. Duz', I. (1971). Sutsvittya talantiv. Teatr. *Chornomors'ka komuna*. Odesa, 31 lyupnya, 3.
17. Zavadka, B. (1972). Oleksandr Hryn'ko. Tvorchi portrety myttsiv. *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 2 kvitnya, 3.
18. Zavadka, B. (1972). Krasyya dolya. Rozpovidi pro artystiv teatru imeni Zan'kovets'koyi. *Komsomol's'ke plem'ya*. Vinnytsya, 15 lyupnya, 3.
19. Zavadka, B. (1968). Tvorcha spivpratsya. Khronika kul'turnoho zhyttya. *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 9 lyutoho, 3.
20. Zavadka, B. (1969). Za lashtunkamy i na stseni. *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 28 bereznya, 3.
21. Zavadka, B. (1969). Behind the scenes and on stage. *Vil'na Ukrayina*. Lviv, March 28, 3.
22. Zavadka, B. (1973). Meeting the Kubans again. To the tour of the Lviv Academic Theater named after Maria Zankovetska in Krasnodar. *Soviet Kuban*. Krasnodar, May 29, 4.
23. Zavadka, B. (1973). Artists of Lviv – to the audience of Don! To the beginning of the tour of the Lviv Academic Theater named after Maria Zankovetska in Rostov. *Hammer*. Rostov-on-Don, June 22, 4.
24. Ivanenko, L. (1972). Before dawn. Tours of the Lviv Academic Theater named after M. Zankovetska. *Evening Rostov*. Rostov-on-Don, July 27, 3.
25. Ivanychuk, R. (1985). Slovo pro myttsya. Zasluzhenomu artystovi URSS Bohdanovi Antkivu – simdesyat! *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 13 sichnya, 3.
26. Interv'yu Viry Aheyevoi z Roštyslavom Semkivym pro Irynu Vil'de. URL : https://nenp.facebook.com/permalink.phpstory_fbid=593210309034573&id=102217448133864
27. Korenevych, L. (1969). Khlib-sil' vam, zan'kivchany! *Robitnycha hazeta*. Kyiv, 22 chervnya, 2.
28. Kuznyetsov, I. (1972). Haryache lito. Hosti "Vinnyts'koyi pravdy". *Vinnyts'ka pravda*. Vinnytsya, 8 lyupnya, 4.
29. Luchko, L. (1971). Ulyublena artystka. Hosti nashoho mišta – Nadiya Dotsenko. *Radyans'ka Bukovyna*. Chernivtsi, 21 veresnya, 2.
30. Luchko, L. (1979). ...I prodovzhuvala yty ternystoyu stezhkoyu. Rozpovidi pro myttsiv – Lesya Kryvyts'ka. *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 16 sichnya, 3.
31. Matskevych, A. (1968). Novaya zhyzn' sester Rychynskykh. *L'vovskaya pravda*. L'vov, 23 lystopada, 3.
32. Mykhaylov, N. (1973). Ysputanye na nraštvennuyu stoykost'. Spektakl' "Sestry Rechynskye" v postanovke L'vovskoho akademicheskoho ukraynskoho dramatycheskoho teatra ymeny M. Zan'kovets'koyi. *Sovetskaya Kuban'*. Krasnodar, 29 yyunya, 3.
33. Motornyuk, I. (1961). "Hlyadach zadovlenyy". ("Na kraju nochi" u postanovtsi L'vovskoyi teledyuyi). *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 30 lystopada, 2.
34. Narbut, S. (1968). Uroky odnogo spektaklyu. *Radyans'ka Ukrayina*. Kyiv, 23 lystopada, 2.
35. Nezvids'kyy, A. (1970). P'yat' sester i dva shlyakhy. *Chornomors'ka komuna*. Odesa, 10 lyupnya, 3.
36. Pivtoradni, V. (1969). Nespokiyno v domi Rychyn's'kykh. Notatky literaturoznavtsya. *Desnyans'ka pravda*. Chernihiv, 15 lyupnya, 3.

37. Pryhornyts'kyy, M. (1978). Imeni Mariyi Zan'kovets'koyi. Hosti nashoho mista. *Radyans'ke Polissya*. Zhytomyr, 5 lypnya, 3.
38. Prokhas'ko, T. Video lektsiya pro Irynu Vil'de URL : https://www.youtube.com/watch?v=MU7oWtc4ZPI&ab_channel=LITOSVIT
39. Romanyts'kyy, B., Yaremenko, V. (1968). Vitayemo! Pered vidkryttyam zavisy. *Sotsialistychna Kharkivshchyna*. Kharkiv, 29 travnya, 3.
40. Sandovych, F. (1968). Laskavo prosymo do zan'kivchan. Pered vidkryttyam zavisy. *Sotsialistychna Kharkivshchyna*. Kharkiv, 29 travnya, 3.
41. Senchuk, S. (1984). My – zan'kivchany! *Prykarpats'ka pravda*. Ivano-Frankivs'k, 30 travnya, 4.
42. Senchuk, S. (1972). Shlyakhy mystets'ki zan'kivchan. Do vidkryttya teatral'noho sezonu. *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 15 veresnya, 3.
43. Senchuk, S. (1975). Zaprosuyemo na vystavy. U Khmel'nyts'komu pochynayut'sya hastroli L'vivs'koho derzhavnoho Ordena Trudovoho Chervonoho Prapora Akademichnoho Ukrayins'koho Dramatychnoho teatru imeni Mariyi Zan'kovets'koyi. *Radyans'ke Podillya*. Khmel'nyts'kyy, 12 veresnya, 3.
44. Serpilin, L. (1969). Druhe narodzhennya “Sestery Richyns'kykh”. *Kul'tura i zhyttya*. Kyiv, Vypusk 22 (293), 4.
45. Tarasenko, O. (1969). Virnist'. *Robocha hazeta*. Kyiv, 27 lypnya, 2.
46. Ternovyy, M. (1966). “Sestry Richyns'ki” na teleekrani. *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 27 lystopada, 2.
47. Tryeskunova, T. (1970). Mystetstvo zan'kivchan. (Zamitky z pryvodu hastroley zan'kivchan v Mykolayevi). *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 22 lypnya, 2.
48. Fedorets', D. (1975). Sestry Richyns'ki. *Radyans'ke Podillya*. Khmel'nyts'kyy, 25 veresnya, 2.
49. Fedoruk, R. (1978). Na stseni – “Sestry Richyns'ki”. *Radyans'ka Volyn'*. Luts'k, 14 chervnya, 2.
50. Fedulov, K. (1970). “Sestry Richyns'ki”. Hastroli L'vivs'koho teatru imeni Mariyi Zan'kovets'koyi. *Pivdenna pravda*. Mykolayiv, 6 chervnya, 2.

**“SISTERS RICHINSKY” BY IRINA VILDE AS A PLAYFUL
COMMUNICATIVE PRACTICE IN THE VISUAL CULTURE
OF THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY**

Oksana PALII

*Kyiv National University
theater, cinema and television named after I. Karpenko-Kary,
Yaroslaviv Val Str., 40, Kyiv, Ukraine
palijoksana958@gmail.com*

The article is dedicated to the history of the creation of the staging of the play on the stage of the Maria Zankovetska Theater, as well as the teleplay on the Lviv Regional Television based on the novel by the writer Iryna Wilde “Richynski Sisters”. For the first time, the media discourse devoted to television and theatrical cultural products created on the material of a famous large-scale literary work was systematically analyzed on the basis of extensive press material. The

critical reception of the performance of the “Richinsky Sisters” staged by Iryna Wilde and Bohdan Antkov on the chamber stage of the theater named after Maria Zankovetska, the peculiarities of the functioning of the acting ensemble, the director’s concept and the scenographic decision are also characterized.

Keywords: staging, teleplay, dramatization, the novel “Richinsky Sisters”, Iryna Wilde, Roman Oleksiv, Bohdan Antkiv, epic novel, dramatization, teleplay, Lviv Regional Television, Theater named after Maria Zankovetska, performance, chamber stage, tours, press, media discourse.

Стаття надійшла до редколегії 19.12.2023

Прийнята до друку 30.12.2023